

ЗВІТ

Наукового відділу з наукової та науково-технічної діяльності Національного природного парку «Мале Полісся» за 2016 рік

1. Організація наукової та науково-технічної діяльності.

1.1. У Національному природному парку «Мале Полісся» функціонує науковий відділ, в його складі наукову та науково-технічну діяльність здійснюють два старших наукових співробітники: Мнюх О.В., Белінська М.М.

2. Наукова та науково-технічна діяльність.

2.1. НПП «Мале Полісся» видав перший том Літопису природи Національного природного парку «Мале Полісся» за 2014-2015 роки.

На виконання Закону України «Про природно-заповідний фонд України» на підставі Програми Літопису природи для заповідників та національних природних парків, що затверджена Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України та Національної академії наук України від 25.11. 2002 № 465/430, Наказом директора НПП «Мале Полісся» від 05.01. 2015 № 2а підготовлений Літопис природи.

У першому томі Літопису природи НПП «Мале Полісся» проаналізована робота парку, підведені підсумки науково-технічної діяльності та екологічної освітньо-виховної роботи за період діяльності НПП – 2014-2015 роки. Літопис природи містить 200 сторінок, в тому числі 43 таблиці, 42 рисунки, 1 додаток, використано 80 джерел літератури.

У 2016 році науковцями природничого факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та НПП «Подільські Товтри» спільно з співробітниками Парку здійснено обстеження території Парку, зокрема, гідрологічного заказника загальнодержавного значення «Теребіжі», гідрологічного заказника загальнодержавного значення «Михельський» («Клюквенне поле»), гідрологічний заказник місцевого значення «Голубе озеро» (територія Парку без вилучення) та прилеглі території до НПП. В ході експедицій проведено дослідження видового складу фауни та флори; виявлено ряд широко поширеніх видів рослин і тварин, та ряд тих видів, що потребують охорони.

НПП «Мале Полісся» проведені спільні експедиційні ботанічні дослідження із кафедрою екології Хмельницького національного університету. В ході експедицій були обстежені території: гідрологічного заказника місцевого значення «Гнилий ріг», комплексної пам'ятки природи загальнодержавного значення «Озеро Святе», гідрологічного заказника

загальнодержавного значення «Михельський» та ряд прилеглих до об'єкта ПЗФ територій в межах Парку.

Під час досліджень виявлено ряд нових місцевростань червонокнижних видів рослин і регіонально рідкісних видів та знайдено види рослин, що занесені до Червоної книги України, які раніше не наводилися для території НПП «Мале Полісся». Також кілька червонокнижних видів орхідей потребують детального визначення.

Зокрема, виявлено:

1. гніздівка звичайна – *Neottia nidus-avis* (L.) Rich.
  2. зелениця (діфазіаструм) сплюснута (ий) – *Diphasiastrum complanatum* (L.) Holub
  3. коручка чемерниковидна – *Epipactis helleborine* (L.) Crantz.
  4. лілія лісова – *Lilium martagon* L.
  5. плаун колючий – *Lycopodium annotinum* L.
  6. шейхцерія болотна – *Scheuchzeria palustris* L.
- та нові види ЧКУ на території НПП «Мале Полісся»:
7. цибуля ведмежа – *Allium ursinum* L.
  8. любка дволиста – *Platanthera bifolia* L.

Працівниками НПП «Мале Полісся» у літній період відбиралися проби води із оз. Святого для визначення фітопланкtonу та були надіслані до Інституту гідробіології.

Співробітниками Інституту гідробіології Національної академії наук України за сприяння співробітників НПП «Мале Полісся» були проведені обстеження, зібрано матеріал для подальшої камеральної обробки на р. Гнилий Ріг (гідрологічний заказника місцевого значення «Гнилий ріг»), оз. Святуму (комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Озеро Святе»).

Матеріали та звіти усіх досліджень будуть використані при написанні другого тому «Літопису природи» НПП «Мале Полісся» за 2016 рік із збереженням авторських прав.

2.3. На базі НПП «Мале Полісся» в рамках угоди на проведення практики студентів Львівського національного університету імені Івана Франка в 2016 році виробничу практику проходила студентка 3-го курсу кафедри фізичної географії – Хом'як Марина Валеріївна. Звіт студентки з практики із збереженням авторства буде використано при написанні 2-го тому Літопису природи.

2.4. Відомості про видання наукових робіт:

1) Протягом 2016 року співробітниками НПП «Мале Полісся» здано до друку 6 наукових статей та тез. Матеріали публікуються за рахунок авторів.

2) Вийшло друком 6 публікацій:

1. Белінська М.М., Якубенко Б.Є. Об'єкти садово-паркового мистецтва околиць національного природного парку «Мале Полісся» та їх дендрофлора // Сучасні тенденції збереження, відновлення та збагачення фіторізноманіття ботанічних садів і дендропарків до 70-річчя дендрологічного парку «Олександрія», як наукової установи НАН України (23–25 травня 2016 р.). – Біла Церква: – Державний дендрологічний парк «Олександрія», 2016. – С. 40 – 42.

2. Белінська М.М., Якубенко Б.Є. Флора національного природного парку «Мале Полісся» // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Динаміка біологічного та ландшафтного різноманіття заповідних територій», присвячена 20-тій річниці з дня створення національного природного парку «Подільські Товтри» (25–27 травня 2016 р.). – Кам'янець-Подільський: – Національний природний парк «Подільські Товтри», 2016. С. 16 – 18. Матеріали конференції опубліковані в електронному вигляді.

3. Белінська М.М., Сасюк А.В., Якубенко Б.Є. Роль і значення Радошівського шкільного лісництва для розвитку екологічної освіти НПП «Мале Полісся» // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Динаміка біологічного та ландшафтного різноманіття заповідних територій», присвячена 20-тій річниці з дня створення національного природного парку «Подільські Товтри» (25–27 травня 2016 р.). – Кам'янець-Подільський: – Національний природний парк «Подільські Товтри», 2016. С. 152 – 154. Матеріали конференції опубліковані в електронному вигляді.

4. Белінська М.М., Якубенко Б.Є. Лікарські рослини лісових масивів національного природного парку «Мале Полісся» // Лікарські рослини: традиції та перспективи досліджень. Матеріали III міжнародної наукової конференції, присвяченої 100-річчю Дослідної станції лікарських рослин (Березоточа, 14–15 липня 2016 р.). – Березоточа: – 2016. С. 43 – 45.

5. Белінська М.М., Якубенко Б.Є. Дослідження флори національного природного парку «Мале Полісся» // Природоохоронні території в минулому, сучасному, майбутньому світі. До 130-річчя створення «Пам'ятки Пеняцької» – першої природоохоронної території у Європі. Матеріали II Міжнародної наукової конференції (26–27 жовтня 2016 р.). – м. Львів: ТЗОВ «Простір – М», 2016. С. 43 – 45.

6. Юглічек Л.С., Сасюк А.В., Белінська М.М., Мнюх О.В., Більовський О.А. Характеристика місцевростань рідкісних видів рослин НПП «Мале Полісся» // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Подільські читання: унікальні об'єкти природи суспільної

сфери Поділля; регіональні особливості інтеграції економічних і соціальних напрямків їх розвитку як умова ефективного збереження» (м. Камянець-Подільський, 3-5 листопада, 2016 р.) / [Відповід. редактори: проф.. Матвєєв М.Д., проф.. Любінська Л.Г., Любінський О.І.]. – ТОВ «Друкарня Рута», 2016. С. 246 – 250.

3) Найбільшу кількість робіт опублікувала Белінська Марина Миколаївна, старший науковий співробітник НПП «Мале Полісся», стаж наукової роботи 1 рік 4 місяці.

4) Сасюк Андрій Володимирович, директор НПП «Мале Полісся» здійснює дисертаційне дослідження за темою: «Формування підліскового ярусу в лісостепах Шепетівського Полісся та його екосистемна роль (лісівничо-екологічне значення)».

Белінська Марина Миколаївна, старший науковий співробітник НПП «Мале Полісся» здійснює дисертаційне дослідження за темою: «Флористичне і ценотичне фіторізноманіття національного природного парку «Мале Полісся»: структура, оцінка декоративності, фітоценодизайн».

Мнюю Олександр Вікторович, старший науковий співробітник НПП «Мале Полісся» здійснює дисертаційне дослідження за темою: «Якість деревини вільхи чорної (*Alnus glutinosa*) в умовах Малого Полісся».

2.6. Співробітники НПП «Мале Полісся» взяли участь у круглому столі «Інновації та кращі рішення для активного та екологічного туризму України», організований Українською асоціацією активного та екологічного туризму та Управлінням культури і туризму Рівненської облдержадміністрації (3 лютого 2016 р, Рівненська обласна державна адміністрація).

Працівники парку взяли участь у семінарі-презентації «Національні природні парки, музеї Малого Полісся та їх роль в екологічній освіті», що присвячений до дня екологічної освіти (12 травня 2016 р., Нетішинський краєзнавчий музей).

Співробітники наукового відділу НПП взяли участь у спільному українсько-білоруському науково-практичному семінарі на тему «Сучасний стан та збереження лелеки чорного на Поліссі» (2 червня 2016 р., Рівненський природний заповідник).

Працівники наукового відділу НПП «Мале Полісся» взяли участь у регіональному семінарі «Обмін досвідом функціонування установ природно-заповідного фонду Західного Полісся» (14-15 червня 2016 р., НПП «Прип'ять-Стохід»).

Також з метою переймання досвіду роботи установ природно-заповідного фонду співробітниками парку здійснені робочі поїздки до:

НПП «Подільські Товтри» (м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл.), НПП «Сколівські Бескиди» (м. Сколе, Львівська обл.), НПП «Дермансько-Острозький» (м. Острог, Рівненська обл.).

2.7. Співробітниками НПП «Мале Полісся» здійснюється поповнення фондів наукових матеріалів (поповнення колекційних матеріалів, ценотек, фототек).

3. Відомості про здійснені науково-технічні заходи.

3.1. На території НПП «Мале Полісся» відсутні стаціонари, гідрометеостанції, гідропости, станції фонового моніторингу тощо, у зв'язку з цим основні метеорологічні показники за 2016 рік використовуються з сайту прогнозу погоди за посиланням: <http://гр5. ua/> (м. Ізяслав, Хмельницька обл.).

3.2. Протягом 2016 року співробітниками НПП «Мале Полісся» закладено чотири ботанічні постійні пробні площини, площею 100 м²: дві з них знаходяться на території лісництва Теребіжі ДП «Славутське лісове господарство» кв. 64, вид. 21.1 та кв. 64, вид 21.2. Водночас це територія гідрологічного заказника загальнодержавного значення «Теребіжі», де найбільшу наукову цінність становлять ценози дуже рідкісного виду – осоки богемської – *Carex bohemica* Schreb. (Червона книга України). Це єдине місцеворстання не лише на Хмельниччині, а й на рівнинній частині території України. Разом із осокою богемською зростає ще один вид ЧКУ – ситник бульбастий (*Juncus bulbosus* L.). Лісова рослинність, що розміщується на погорбованих підвищених ділянках навколо озер, в основному, представлена сосновими лісами. Найбільші площини займають соснові ліси зеленомохові, де зростають три види плаунових, занесені до ЧКУ – діфазіаструм сплюснутий, баранець звичайний, плаун колючий. Пробні площини закладені з метою дослідження та моніторингу стану популяції червонокнижних видів, в першу чергу осоки богемської. Здійснюється робота по підготовці паспортів на пробні площини.

Проведено бусольну зйомку та накладку на планшет двох постійних ботанічних пробних площин в Михельському лісництві кв. 3, вид. 3 та у вид. 11 того ж кварталу, площею по 100 м². Пробні площини закладені для дослідження та спостереження за рослинними угрупованнями діфазіаструма сплюснутого (*Diphasiastrum complanatum* L.). Ведеться робота по виготовленню паспортів на данні пробні площини, та їх остаточного зображення.

Для детального вивчення ґрунтів парку було викопано чотири геологічні шурфи, у Лютарському лісництві в: кв. 33 вид. 25; кв. 34 вид. 32; кв. 29 вид. 1; кв. 43 вид. 39. Схематично замальовані їх горизонти, зафіксовані місцезнаходження за допомогою GPS та взяті проби ґрунту.

Оскільки НЛТУ України є науковим куратором Національного природного парку «Мале Полісся», то відіbrane проби ґрунту з різних горизонтів були передані на кафедру ґрунтознавства для визначення хімічних та фізичних властивостей ґрунтів.

5. Інформація про діяльність наукової (вченої) або науково-технічної ради установи ПЗФ.

Протягом 2016 року НПП «Мале Полісся» проведено дві науково-технічні ради: 26 квітня та 27 грудня.

7. Міжнародне співробітництво установи ПЗФ.

7.4. У 2016 році співробітники НПП «Мале Полісся» взяли участь у робочій зустрічі представників природоохоронних установ Українського та Білоруського Полісся, що відбулася на базі природного парку «Прип'ятьський» у с. Лясковичі (Петриковський р-н, Гомельська обл., Республіка Білорусь). Зустріч проводилася білоруськими колегами з метою обміну досвідом діяльності між природоохоронними установами та задля подальшої співпраці між установами ПЗФ.

Погоджено рішенням Науково-технічної ради НПП «Мале Полісся» від 27.12.2016 року.

Директор

А.В. Сасюк

Старший науковий співробітник

М.М. Белінська

Назва установи	Кількість, посад наукових співробітників /реально працюючих співробітників	Кількість наукових публікацій, загальну виданнях ВАК	Кількість сторінок природи	Кількість постійних пробних площ	Число видів флори, загальна/ судинних рослин (за основними таксонами подати /нижче) /	Число видів занесених у червону книгу України	Число видів фауни, загальна/ ссавців/ птахів (за основним	Число видів фауни, занесена у Червону книгу України	Число видів фауни, занесена у Червону книгу України	Кількість наукових тем (проектів тощо) виконаних	Кількість розроблених рекомендацій (коротко описані нижче)	Заходи спрямовані на відновлення популяцій диких видів, кількість (коротко описані нижче)	Фінансування наукової діяльності, суми витрачених коштів на заробітну платню співробітників в (всіх) / на виконання заходів, грн.
НПП «Мале Полісся»	2	6,6/-	200	4	-	17	-	56	-	-	-	-	-

Місце для коментарів та розширеної інформації

Місце для інформації про співробітників за схемою:

ПП (Петренко Надія Петрівна), освіта та фах (орнітолог), напрямок роботи/дослідження (фенологія, орнітологія, ботаніка і т.д.), контактні дані (телефон, адреса електронної пошти).

Белінська Марина Миколаївна, освіта повна вища, біолог, викладач біології, ботаніка, тел. 0977485206, ел.адреса: malepolisia@ukr.net
Мндох Олександр Вікторович, освіта повна, спеціаліст з лісового господарства, тел. 0966907539, ел.адреса: malepolisia@ukr.net